

Missiv

Datum
2019-04-03
Handläggare
Ann Lundström
Avdelningen för havs- och vattenförvaltning
ann.lundstrom@havochvatten.se

Dnr
136-2015

Mottagare
Naturvårdsverket
miljomalsradet@naturvardsverket.se

Slutrapport av Miljömålsrådets samverkansåtgärd Utveckling av strategin för åtgärder inom vattenkraften

Havs- och vattenmyndigheten har enligt uppdrag M2015/214/Mm från regeringen att bistå Miljömålsrådet i deras arbete. Enligt Miljömålsrådets åtgärdslista från 2016 har myndigheten haft i uppdrag att utveckla strategin för åtgärder inom vattenkraften. Syftet med åtgärden har varit att på ett effektivt sätt få till stånd miljöåtgärder där de ger mest naturvårdsnytta, samtidigt som Sveriges behov av förnybar energi och särskilt reglerkraft beaktas.

Uppdraget har avslutats och vi överlämnar här vår slutrapport avseende Miljömålsrådets samverkansåtgärd.

Det fortsatta arbetet med metodutveckling omhändertas nu inom ramen för Program Vattenmiljö och vattenkraft som organiseras av Havs- och vattenmyndigheten. Inom programmet arbetas med förändringar av föreskrifter, framtagande av nationell plan för omprövning av vattenverksamheter och vägledningar. Arbetet organiseras i samverkan med relevanta myndigheter och vattenkraftbranschen.

Detta beslut har fattats av avdelningschefen Mats Svensson efter föredragning av utredaren Inger Poveda Björklund. I den slutliga handläggningen av ärendet har även enhetschefen Ann Lundström deltagit.

Mats Svensson

Ann Lundström

Bilagor:

Slutrapport av Miljömålsrådets samverkansåtgärd Utveckling av strategin för åtgärder inom vattenkraften

2019-04-03

Slutrapport av Miljömålsrådets samverkansåtgärd Utveckling av strategin för åtgärder inom vattenkraften

Myndighetsdeltagande

Havs- och vattenmyndigheten i samverkan med Energimyndigheten, Svenska kraftnät, Riksantikvarieämbetet, länsstyrelsen, vattenmyndigheterna, Kammarkollegiet och Naturvårdsverket.

Syftet med åtgärden

Syftet är att på ett effektivt sätt få till stånd miljöåtgärder där de ger mest naturvårdsnytta, samtidigt som Sveriges behov av förnybar energi och särskilt reglerkraft beaktas.

Åtgärden skulle genomföras med fortsatt dialogprocess gällande vattenkraft och miljö under året mellan myndigheterna, energiföretag och andra intressenter. Arbetet med metoder och vägledning för prioritering av åtgärder skulle utvecklas för fyra pilotområden, med den nationella strategin för åtgärder i vattenkraften som grund, och där prioritera åtgärder inom avrinningsområdet med hänsyn till energiproduktion och naturvärden.

Miljömål som berörs av åtgärden

Miljökvalitetsmålen Levande sjöar och vattendrag och Ett rikt växt- och djurliv.

Resultatet av åtgärden

Denna redovisning av resultatet är en slutrapportering av Miljömålsrådets samverkansåtgärd. Slutrapporten läggs in på HaVs hemsida.

Det stora dialogmötet vintern 2016 i Tällberg utmynnade i en färdplan för det fortsatta arbetet med miljöanpassning av Sveriges vattenkraft. Utveckling av strategin för åtgärder inom vattenkraften har under 2017 skett genom dels fortsatt dialogarbete i nära samverkan med berörda nationella och regionala myndigheter i vägledningsarbetet, dels i mer regionala former genom de pilotprojekt om vattenkraft och miljö som pågår.

Inom ramen för dialog vattenkraft utvecklades en metod för bedömning av naturvårdsnytta av miljöåtgärder (HaVs utkast från 2015) och för vattenkraftens relativa reglerbidrag (ER 2016:11). Dessa metoder har använts som underlag i vattenmyndigheternas arbete med kraftigt modifierade vatten på grund av vattenkraft

där naturligtvis HaVs vägledning för kraftigt modifierade vatten med avseende på vattenkraft utgör den viktigaste grunden. Som ett underlag till detta arbete har också HaV under 2017 låtit Artdatabanken ta fram en rapport om sötvattenanknutna Natura 2000-värdens känslighet för hydromorfologisk påverkan (HaVs rapport 2017:15).

För att testa metoderna och utveckla en metod för prioritering av miljöåtgärder och avvägning mot andra allmänna intressen, särskilt energi- och kulturmiljöintresset, startades fyra pilotprojekt upp under 2016. Dessa projekt gäller Lule älv, Dalälven, Nissan respektive Emån, varav de två sistnämnda försenades en aning, bland annat på grund av att metoden för bedömning av kulturmiljöers värde, tålighet och känslighet försenats och då kulturmiljöfrågor är särskilt viktiga i de två relativt små vattendragen. Riksantikvarieämbetet är dock engagerade i dessa två pilotprojekt och bidrar med underhandsstöd parallellt med framtagandet av metoden.

Målet med pilotprojekten var att ta fram förslag till utveckling av metoderna, inklusive förslag till samlad prioriterings- och avvägningssmetod och att HaV därefter skulle färdigställa en metod för prioritering och avvägning. De varierade förutsättningarna i vattendragen har gjort att syftet med respektive pilotprojekt varierar och följaktligen metodutveckling för prioritering.

Pilotprojekt Luleälven färdigställdes i början av 2018 såväl som på ett par rapporter som blir färdiga i februari 2019. I projektet genomfördes inventeringar och produktionsberäkningar för att ge underlag till Vattenmyndigheternas arbete med åtgärdsplaner för KMV samt identifiera åtgärder som ger ekologisk nytta men också till att ge ett underlag till den nationella diskussionen om åtgärder och prioriteringar för framförallt vattenförekomster utpekade som KMV.

Pilotprojektet Dalälven färdigställdes under första kvartalet 2018 och avslutades med ett öppet seminarium i Borlänge. Det övergripande syftet var att etablera en långsiktig regional samverkansprocess för Hållbar vattenkraft i Dalälven med målet att ta fram en åtgärdsplan. I projektet har gemensamma kunskapsunderlag och analyser av vattenkraftens energinytta och dess behov av miljöåtgärder tagits fram. Ett förvaltningsråd har bildats för fortsatt dialog och samverkan. Dalälven Dalälvsprojektet har under 2017 och 2018 haft öppna seminarier och publicerat ett antal rapporter som kommer att vara vägledande för miljöanpassningen inom vattenkraften.

Pilotprojekt Emån och *Nissan* har utförts parallellt och slutfördes i oktober 2018 efter en frivillig remissrunda till myndigheter, branschen och intresseorganisationer. Syftet med projekten har varit att testa om det går att använda en metod för att väga de tre intressena energi, miljö och kultur mot varandra på ett effektivt och generellt sätt. Med hjälp av GIS-analys har åtgärdspotentialen analyserats vid varje vattenkraftverk och övriga dammar för att bedöma var miljöåtgärder gör störst nytta i avrinningsområdet. Resultaten från analysen presenteras dels som en turordningslista, dels i en karta, där fyra områden identifieras som de med högst total åtgärdspotential. Slutrapporter för pilotprojekt Emån och Nissan färdigställdes i februari 2019.

Pilotprojekten beskrivs på HaVs hemsida och länkar kommer att finnas till samtliga rapporter som publiceras på respektive länsstyrelsers hemsidor.

HaVs arbete med att färdigställa en metod för prioritering och avvägning som en fortsättning av pilotprojektet har under 2018 avstannat. Det beror på att det i väntan på ändrad förordning (1998:1388) om vattenverksamhet mm. inte har kunnat fastställas exakt vad den nationella omprövningsplanen ska innehålla och vilket gränssnitt kommer att bli till arbetet som behöver utföras regionalt inför omprövningar. Det fortsatta arbetet med metodutveckling omhändertas nu inom ramen för Program Vattenmiljö och vattenkraft inom HaV inom vilket ändringar av föreskrifter, framtagande av nationell omprövningsplan och vägledningar ingår och organiseras i samverkan med övriga myndigheter och vattenkraftbranschen.

Lärandet har varit en viktig del av strategifördjupningen där myndighetsföreträdare och experter inom olika sakområden bidrar till metodbeskrivningar och förklarar vad som är viktigt för respektive sakområde. För att inhämta erfarenheter från Sveriges gedigna historiska arbete med planprocesser anordnades ett erfarenhetsmöte och work-shop på Riksantikvarieämbetet i april 2017 där f.d. ställföreträdande riksantikvarien, Per-Magnus Nilsson, delgav medverkande sina erfarenheter från svåra samhällsavvägningar på myndighets- och departementsnivå under 1970-2000-talet. Utifrån den redogörelsen och med stöd av påbörjade metoder för prioritering så diskuterades miljöåtgärder, hållbara helhetslösningar och avvägning/hänsyn gällande ett antal pilotfall som arbetsgruppen föreslagit. Erfarenhetsmötet bedöms ha utgjort en bra och lärorik bas för det fortsatta arbetet med prioritering och avvägningar i vattenkraften.

Havs- och vattenmyndigheten har i samverkan med länsstyrelserna arrangerat konferenser 2017 och 2018 för länsstyrelser och särskilt berörda nationella myndigheter om dammar och vattenkraft. Ännu en konferens kommer att genomföras i april 2019. Aktuella frågor att ta upp på årets konferens är kopplade till ändringar i lagstiftningen och genomförande av den nationella omprövningsplanen.

Åtgärdens bidrag till att uppnå miljökvalitetsmålen

Arbetet som har pågått under flera år och som fortsätter framöver syftar till att ta fram åtgärder som ger så bra ekologisk nytta som möjligt utan att påverka vattenkraften på ett betydande sätt. Det arbetet avser att bidra till att MKN följs på både kort och lång sikt eftersom det omfattar att miljöanpassa vattenkraften.

Det som framkommer i arbetet med strategifördjupningen kan utgöra en grund för ett arbetssätt som kan hantera målkonflikter, exempelvis mellan natur och kultur, inom arbetet med planering och prövning av samtliga typer av vattenvårdsåtgärder. Arbetet bedöms särskilt komma till nytta i genomförandet av den nationella omprövningsplanen då det på regional nivå då olika intressenter behöver samverka för att ta fram underlag och prioritera miljöåtgärder inom avrinningsområden. Detta med syfte att bidra till att uppnå MKN och följaktligen berörda miljökvalitetsmål.

